

značenje kao Vetranovićeva ili Gaza-
rovićeva djela.

Pregled i podjela hrvatskih crkvenih prikazanja u prvom dijelu ove monografije svakako predstavljaju važan doprinos povijesti našega kazališta. Ali, glavna vrijednost ove knjige sadržana je sigurno u njezinom drugom dijelu, koji obrađuje strukturu prikazanja i njihovu scensku tehniku. Poglavlje o strukturi prikazanja sadrži, na primjer, zapažanja o ulozi prologa u prikazanjima, i o njegovoj funkciji smirivanja ne baš uvijek mirne publike. Hrvatska prikazanja kasnije faze podijeljena su u pravilu na tri, četiri ili pet činova, dok ranija prikazanja uopće nemaju podjelu na činove. Podjela činova na scene javlja se samo u malom broju tekstova. Predstava obično završava blagoslovom što ga prisutnima daje anđeo ili svetac, koji je svojim riječima prikazanje i započeo. Ti blagoslovi ponekad su dragocjen izvor podataka o zanimanjima i socijalnom stanju publike, iako je iz zatvorenog svijeta prikazanja zapravo teško bilo što zaključiti o društvenoj i političkoj situaciji. Autor na temelju tekstova i didaskalija u tekstovima rekonstruira mizanscenu, rješavanje češćih scena torture, kostime. Hrvatski autori prikazanja nisu poštivali aristotelovska jedinstva.

Pišući o glumcima, Perillo govori o nepostojanju profesionalnih družina, o bratovštinama, o gostovanjima stranih družina, talijanskih i njemačkih, o dubrovačkim družinama, o tome kako su isti glumci izvodili i prikazanja i profane predstave, obično tragedije klasičnog ponijekla. Spominju se i dva izvođenja u naše dane: Fotezova režija **Prikazanja života sv. Lovrinca Mučenika** u Splitu 1968. i dubrovačka predstava **Prikazanje života i muke sv. Ciprijana i Justine**, u Violićevoj režiji.

Autor se osvrće i na vrijeme i mjesto izvođenja predstava, oslanjajući se na podatke u tekstovima prikazanja i na podatke iz drugih izvora, govori i o glazbi u prikazanjima, a posebnu pažnju posvećuje versifikaciji.

Ukratko, riječ je o izuzetno vrijednom djelu, koje svakako zaslužuje da što prije bude prevedeno, kako bi postalo dostupno i široj publici.

Ivan LOZICA

DIE GEIGE IN DER EUROPÄISCHEN VOLKSMUSIK, Bericht über das 1. Seminar für das europäische Musikethnologie, St. Pölten 1971, redigiert von WALTER DEUTSCH und GERLINDE HAID, Verlag A. Schendl, Wien 1975, 202 str. + 31 tabla

Izdanje obuhvaća niz priloga iznesenih na I. seminaru za evropsku etnomuzikologiju u St. Pöltnu u Austriji od 14. do 19. VI. 1971. Iz 8 (s Irskom 9) zemalja Evrope tu se redaju izlaganja stručnjaka pretežno uvelike različitih pristupa gudačkim instrumentima u narodnoj tradicijskoj glazbi. Velika je šteta što mnogo drugih evropskih zemalja, odnosno naroda, nije tu bilo zastupano, kod kojih su gudački instrumenti imali isto toliku ulogu kao u nekima ovdje zastupanima (Čehoslovačka, zapadnoevropske zemlje i narodi, Rumunjska i dr.).

Izraz »die Geige« ne zastupa ovdje samo violinska glazbala nego i druge (ne sve) gudačke instrumente, pa tako i balkanske epske gusle i liricu prikazane u prilogu Dragoslava Devića **Gusle und Lirica — zwei chordophone Bogeninstrumente in Jugoslavien**. Koliko god je to doprinos poznavanju ovih naših glazbala u inozemstvu (ponovno nakon prijašnjih inozemnih radova ove vrste — W. Wünsch, K. Moszyńskoga i dr.), neke omaške i propusti umanjuju donekle značenje i svrhu takva prikaza. Tako za liricu nije ni zabilježen ni iskorišten posljednji sintetski rad Andrije Stojanovića **Jadranska lirica** (»Narodna umjetnost«, 4, Zagreb 1966.), kad već nisu navedeni drugi prijašnji radovi o tom instrumentu — F. Ks. Kuhača poznati pionirski rad u »Radu« JAZU, knj. 38, Zagreb 1877, L. Kube u **Narodna glazbena umjetnost u Dalmaciji** u »Zborniku za nar. život«, knj. 4, Zagreb 1899, značajna svjedočanstva o lirici V. Berse u **Zbirci nar. pjevanaka (iz Dalmacije)**, Zagreb 1944, pisca ovoga prikaza **Jadranska lirica — lirica** u »Narodnoj starini«, sv. 22, Zagreb 1930. — **Jadranske studije**, Zagreb 1930. Potkralo se da ovaj instrument u Makedoniji ima 4 strune, jer ih tamo većina ima s 3 strune, a i karta za jadransku liricu

ne daje pravu sliku jer je u novije vrijeme održana u upotrebi u narodu samo u južnoj Dalmaciji, dok se u prošlosti može potvrditi duž čitavoga našega Jadrana do u Istru. I za epske gusle bilo bi dopuna i korektura (npr. prostora raširenosti dvostrunih gusala, koji je manji nego ovdje; epske gusle ovdje sežu gotovo nadomak Zagreba, a nema ih uopće npr. po Pokuplju). — Drugi je prilog iz Jugoslavije J. Strajnara **Geige und Geigenmusik in der slowenischen Volkstradition**, iserpan, informativan i notno dovoljno ilustriran. Šteta je što nije prikazano vrijeme i smjer prodora i širenja violina i njihova uloga i po ostalim našim krajevima — (h)egeda [(h)egeduša i sl.], pa čeman(et)ia po Hrvatskoj (napose kajkavskoj), pa po Slavoniji (u prošlosti, i pored tambura) i dalje u unutrašnjosti Balkana te kod Cigana.

Od pojedinih odsjeka izdanja razumljivo je da je Austrija najobilnije zastupana (s 5 radova različna profila i tematike — koristan je napose ogled zbirke glazbala bečkog Museum für Volkskunde); solidnog i informativnog značaja su i prilozi iz Poljske (mg. J. Steżewskog — sa značajnim varijantama trostrunih gudačkih glazbala). Vel. Britanije i Irske (zajedno, od J. A. Brune), Norveške (R. Seväg), dok je Mađarska zastupana violinom u ciganskim rukama (B. Sárosi), Grčka samom dodekanezom (R. Brandl).

Uvodno poglavlje glavnoga nosioca ovoga seminarra i izdanja Waltera Deutscha **Die Geige und die Geigenmusik in Europa. Einige Probleme ihrer Erforschung** kao i zaključna poglavlja K. Frank-Mittenwald **Die neue Fidel — ein altes Volksmusikinstrument?** i H. Sittnera **Streichmusik in unserer Zeit** daju svojevrsan okvir cijeloj ovoj publikaciji, poglede u sudbinu ove vrste glazbala u prošlosti i u sadašnjosti kao i čas ojačena čas veđnija razmatranja o gudačkoj glazbi u naše vrijeme, i onoj »pučkoj« napose, o njezinu vrednovanju i izgledima u budućnosti.

Brojne vrlo dobre ilustracije, fotografije i crteži, suvremene i iz historijskih izvora, izazivaju poseban interes i izdanju još uvećavaju značenje.

M. GAVAZZI

TRADICIJSKA NARODNA GLAZBALA JUGOSLAVIJE, Izdanje priredili JERKO BEZIĆ, MILOVAN GAVAZZI, MIRJANA JAKELIĆ i PETAR MIHANOVIĆ, Biblioteka Međunarodne smotre folklorra, Izdavačko poduzeće »Školska knjiga« Zagreb, Zagreb 1975, 79 str.

U izdanju Biblioteke Međunarodne smotre folklorra Zagreb objavljena je knjiga po obimu mala, ali značajna prije svega po tome što sadrži dobru informaciju (tekstovnu i fotografsku) o instrumentima ocijenjenim kao »tradicijrska narodna glazbala Jugoslavije«, koji su na izvanredno pripremljenoj izložbi u Zagrebu (od 20. do 28. VII. 1973. godine, u Hrvatskom glazbenom zavodu) bili prikazani javnosti.

Na pripremi navedenog izdanja radila je grupa stručnjaka iz svih republika SFRJ, koji su svoje znanje i iskustvo dopunili sugestijama šireg kruga saradnika na ovom delikatnom poslu.

Uvodni tekst Milovana Gavazzija, namijenjen izložbenom katalogu, pruža odgovor na osnovna pitanja jugoslovenske organologije: pored autorovih ličnih zapažanja (npr. o uzroku zbog kojeg izložbe »pučkih glazbala« nisu uobičajene) i mišljenja (šta bi se sve moglo otkriti kad bi se pripremila izložba na kojoj bi se uz naše narodne instrumente našli i instrumenti drugih naroda i kultura) navedeni su i podaci o istorijskoj uslovljenosti pojave raznovrsnih tipova instrumenata, zatim o prvim pokušajima da se javnost upozna sa narodnim instrumentima Južnih Slovena. Nalazimo i nenametljivo upozorenje da izložba prikazuje razvojni put pojedinih instrumenata, na primjer dipala (od žitne vlati do razvijenog instrumenta sa mijehom), kao i konstataciju da se, ponekad, uz pomoć fotografije može steći jasnija predstava o načinu upotrebe instrumenta. Tu je i saopštenje da su instrumenti razvrstani prema klasifikaciji E. Hornbostela i C. Sachsa i da se slika njihove rasprostranjenosti može dobiti iz priloženih geografskih karata.

Ove karte bi svakako više značile da su mogle biti izrađene sa potpunim podacima.